

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 1724

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 6 maart 2017

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 27 februari 2017 over de geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken van 6 maart 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1723) en over de brief van 13 februari 2017 over het verslag Raad Buitenlandse Zaken van 6 februari 2017 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1720).

De vragen en opmerkingen zijn op 28 februari 2017 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 3 maart 2017 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Eijssink

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inbreng vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Minister inzake de Raad Buitenlandse Zaken van 6 maart 2017. Deze leden hebben daarover nog enkele vragen.

De leden van de PvdA-fractie danken de Minister voor de geannoteerde agenda. Zij hebben een aantal vragen en opmerkingen over de genoemde agendapunten.

Veiligheid & defensie

De Minister schrijft dat de Hoge Vertegenwoordiger voor een effectievere planning en aansturing van militaire EU-trainingsmisssies heeft voorgesteld een *Military Planning and Conduct Capacity* (MPCC) op te richten. De leden van de VVD-fractie zien de meerwaarde van een effectieve planning en aansturing, maar plaatsen tegelijkertijd kanttekeningen bij wat dit kan betekenen voor de zeggenschap over militaire eenheden. Kan de Minister bevestigen dat de MPCC geen (sluipende) overdracht van bevoegdheden is en ook geen stap in de richting van Europese zeggenschap over Nederlandse eenheden die op missie zijn? Anders geformuleerd: blijft met het instellen van de MPCC gewaarborgd dat lidstaten zelf het laatste woord hebben over de inzet van hun militaire eenheden? Graag een toelichting.

Antwoord van het kabinet:

Het kabinet kan inderdaad bevestigen dat de instelling van de MPCC geen (sluipende) overdracht van bevoegdheden met zich meebrengt en ook geen stap is in de richting van Europese zeggenschap over Nederlandse eenheden die op missie zijn. Het blijft gewaarborgd dat lidstaten zelf het laatste woord hebben over de inzet van hun militaire eenheden in EU-misssies. Het gaat hier om een effectievere planning en aansturing van militaire EU trainingsmisssies.

De leden van de PvdA-fractie zijn, zoals eerder gezegd, tevreden dat er op Europees niveau serieus werk wordt gemaakt van meer samenwerking en afstemming op het gebied van defensie. De instabiliteit aan de buitengrenzen en de onvoorspelbaarheid van president Trump maken het noodzakelijk dat Europa meer het heft in eigen hand neemt.

De leden van de PvdA-fractie delen de mening van het kabinet dat permanente en gestructureerde samenwerking (PESCO) een toevoeging kan zijn aan de versterking van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid. Daarbij ondersteunen de genoemde leden ook het algemene principe van een Europa van kopgroepen, waarin landen op diverse beleidsterreinen niet per se met 28 lidstaten tegelijk optrekken, maar waar ruimte is voor kleinere groepen lidstaten die gezamenlijke initiatieven nemen. Dit vergroot de kans dat daadwerkelijk stappen voorwaarts worden gezet, bijvoorbeeld op het gebied van defensiesamenwerking, maar ook bijvoorbeeld op het gebied van klimaat en migratie.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de Minister kan aangeven hoe deze algemene discussie binnen de EU nu speelt? Op welke manier bestaat het risico dat de «kopgroepen» op verschillende beleidsterreinen altijd uit dezelfde lidstaten zullen bestaan, en op die manier een scheidslijn door de EU zal komen te lopen? Ten aanzien van PESCO horen

de leden van de PvdA-fractie graag wat de verwachting is qua tijdspad. Op welke termijn zal er meer duidelijkheid komen over de toegevoegde waarde van PESCO, de criteria voor deelname en de projecten of initiatieven die in PESCO-verband kunnen worden opgepakt?

Antwoord van het kabinet:

De discussie over een Europa van verschillende snelheden speelt al langere tijd en is ook nu actueel. Het kabinet verwijst hierbij naar het Witboek over de toekomst van Europa dat deze week is gepresenteerd door de Europese Commissie¹. Het is op dit moment niet goed te voorspellen wat de samenstelling van eventuele toekomstige kopgroepen zal zijn. Het is van belang om enerzijds de eenheid in de EU zoveel mogelijk te bewaren en anderzijds die lidstaten die op bepaalde terreinen de ambitie delen om verder te gaan daartoe in beginsel de mogelijkheid te bieden. Op het gebied van veiligheid en defensie voorziet het EU-verdrag zelfs expliciet in die mogelijkheid in de vorm van PESCO. De verwachting is dat de EU de komende maanden zal benutten om de toegevoegde waarde van PESCO, de modaliteiten, de criteria voor deelname en mogelijke projecten nog beter in kaart te brengen. Pas daarna, wellicht voor de zomer, is politieke besluitvorming aan de orde.

Externe dimensie migratie

De leden van de VVD-fractie vragen de Minister om een overzicht te geven – uitgesplitst per land – met daarin genoemd:

- de afspraken die met dat land tot nu toe zijn gemaakt in de migratie-compacts;
- de effecten die dat tot nu toe heeft gehad;
- de inzet van het kabinet bij het maken van verdere afspraken met die landen;
- de landen met wie het kabinet ook nog afspraken wil maken op het terrein van migratie.

Antwoord van het kabinet:

In juni 2016 presenteerde de Europese Commissie een nieuw partnerschapsraamwerk gericht op het redden van levens op de Middellandse Zee, een betere samenwerking op terugkeer en een betere beheersing van de irreguliere instroom. Onderdeel hiervan vormen de zogenoemde migratie compacts met een aantal belangrijke landen van herkomst, transit en opvang. Het gaat in eerste instantie om zeven landen: Libanon, Jordanië, Ethiopië, Mali, Senegal, Nigeria en Niger. Nederland is mede door het Nederlandse EU-voorzitterschap in 2016 nauw betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze partnerschappen en is dit nog steeds.

De Europese Commissie heeft de voortgang van deze aanpak uiteengezet in een drietal voortgangsrapportages. Deze bieden een goed overzicht van de inzet per land, de effecten ervan en de geïdentificeerde vervolgstappen. De meest recente voortgangsrapportage verscheen op 2 maart 2017. Een appreciatie zal uw Kamer toegaan in het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken.

¹ https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/whitepaper-future-of-europe_en.pdf

Het kabinet is – evenals overigens de Europese Commissie – op dit moment terughoudend met het benoemen van nieuwe compact-landen, ook vanwege de verwachtingen en (financiële) verplichtingen die het schept. Uitgangspunt is effectiviteit. Het gaat er om dat de maatregelen bijdragen aan de Europese migratie-agenda. Vorm en naam zijn ondergeschikt. Zo steunt het kabinet de recente voorstellen voor een intensievere samenwerking met landen in Noord-Afrika, zonder dit direct in het kader van de compacts te doen.

De leden van de PvdA-fractie zijn verontrust over de recente berichten uit Libië. UNICEF heeft alarm geslagen over de situatie van vluchtelingenkinderen, die slachtoffer zouden zijn van geweld, uitbuiting en seksueel misbruik door mensensmokkelaars en milities. De omstandigheden in detentiecentra in het land, waar veel vluchtelingen terechtkomen, zouden dramatisch zijn. Graag horen de leden van de PvdA-fractie een reactie van het kabinet op de genoemde berichten, en dan specifiek in het kader van de migratieafspraken die de EU wil maken met Libië.

Antwoord van het kabinet:

Mensensmokkelaars en milities maken gebruik van het conflict, de instabiliteit en het gebrek aan effectief overheidsgezag in Libië door migranten uit te buiten. Migranten worden vaak als handelswaar gezien en worden in Libië regelmatig het slachtoffer van afpersing, dwangarbeid, foltering, geweld en misbruik. Omdat irreguliere migratie in Libië strafbaar is, kunnen migranten in Libië worden vastgezet in detentiecentra. Een deel van deze centra wordt beheerd door het Libische *Directorate for Combatting Illegal Migration (DCIM)*. IOM en UNHCR hebben in principe goede toegang tot deze centra².

Mede door hun inzet zijn de omstandigheden in de door DCIM beheerde centra het afgelopen jaar verbeterd, onder meer op het gebied van voedselvoorziening. Er is echter nog een lange weg te gaan voordat deze voldoen aan Europese en internationale kaders. De plannen van de EU zijn erop gericht de omstandigheden in opvang- en detentiecentra fors te verbeteren.

In lijn met de motie Voordewind zal het kabinet consequent blijven pleiten voor het ontwikkelen van humane opvang voor migranten (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1189). Hierbij zal er specifieke aandacht moeten zijn voor kwetsbare groepen zoals vrouwen en kinderen en voor hen die internationale bescherming behoeven. De vrijwillige terugkeerprogramma's van IOM naar herkomstlanden worden uitgebreid, mede om migranten een uitweg te geven uit de detentiecentra. Voorts is de inzet erop gericht om te voorkomen dat migranten überhaupt door Libië reizen en daardoor in deze omstandigheden terechtkomen, o.a. door verbeterd grensbeheer in buurlanden en aan de zuidgrens, het uitvoeren van informatiecampagnes (over de omstandigheden in Libië en de geringe kans op asiel in de EU), via goede opvang in de regio en via een effectieve aanpak van de grondoorzaken van migratie, zodat migranten een toekomstperspectief hebben in hun herkomstland of in de regio.

De leden van de PvdA-fractie hebben ook kennisgenomen van berichten ten aanzien van een vermeend akkoord met Tunesië. In diverse media

² IOM en UNHCR hebben geen toegang tot de centra die beheerd worden door milities.

verscheen het bericht dat Italië, met steun van de Europese Commissie, dichtbij het sluiten van een akkoord met Tunesië is. Tunesië zou als onderdeel van dit akkoord 200 migranten per maand gaan opvangen, die per boot vanuit Libië zijn vertrokken, maar op zee zijn onderschept. In Tunesië zouden migranten vervolgens asiel voor Europa kunnen aanvragen. In ruil krijgt Tunesië geld en ondersteuning bij inlichtingen- en politiewerk in de strijd tegen terreur. Graag horen de leden van de PvdA-fractie een reactie van de Minister. Kloppen deze berichten? Wat zijn de juridische obstakels voor een dergelijk akkoord?

Antwoord van het kabinet:

Italië en andere lidstaten zijn al langer in gesprek met Tunesië en andere Noord-Afrikaanse landen over versterkte migratiesamenwerking. Van een akkoord, waaraan gerefereerd wordt in genoemde mediaberichten, is volgens Italiaanse overheidsbronnen echter geen sprake. Afspraken op het gebied van migratie moeten voldoen aan internationaal geldende afspraken.

Egypte

De leden van de PvdA-fractie horen graag een nieuwe update aangaande het strafproces tegen fotojournalist Mahmoud Abu Zeid, beter bekend als Shawkan, die in 2013 werd gearresteerd toen hij met zijn camera het wrede optreden vastlegde van de veiligheidsdiensten, waarbij honderden demonstranten om het leven kwamen. Inmiddels hangt hem de doodstraf boven het hoofd. Eerder deed de Minister de toezegging om vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassade aanwezig te laten zijn bij de zitting van 17 januari, waar het strafproces tegen Abu Zeid werd vervolgd. Volgens berichten is er op 25 februari een nieuwe zitting geweest. Graag horen de genoemde leden een laatste stand van zaken. Daarnaast horen deze leden graag of de Minister bereid is om de situatie van Abu Zeid, maar ook die van andere politieke gevangenen, aan te kaarten tijdens het gesprek met de Egyptische Minister van Buitenlandse Zaken Sameh Shoukry.

Antwoord van het kabinet:

Het kabinet is bezorgd over de situatie van fotojournalist Mahmoud Abu Zeid (Shawkan). Hij staat terecht in de zaak «Raba'a dispersal» waarbij meer dan 700 personen zijn aangeklaagd. De Nederlandse ambassade was bij de laatste zitting van 25 februari jl. aanwezig.

Deze zitting is chaotisch verlopen door onrust onder de gedaagden en door onenigheid tussen de rechter en een aantal advocaten over het verloop van de zitting. De rechter heeft vervolgens een aantal advocaten naar de disciplinaire raad verwezen, nadat zij zich uit protest terugtrokken. Een aantal gedaagden heeft een gecombineerde gevangenis- en taakstraf van één jaar opgelegd gekregen voor het verstoren van de zitting door protestacties. De heer Abu Zeid en zijn advocaat vallen niet onder de gestrafte groep. Door deze situatie is van een inhoudelijke bespreking nauwelijks sprake geweest. Wel is duidelijk geworden dat het rapport over de gezondheidssituatie van dhr. Abu Zeid nog niet is afgerond. De zaak is opgeschort tot 21 maart a.s.

Tijdens het gesprek met de Egyptische Minister van Buitenlandse Zaken zullen diverse onderwerpen aan de orde komen, waaronder de mensenrechtensituatie in het land.

Jemen

De Minister schrijft dat het kabinet tijdens de Raad zal aandringen op agendering van de situatie in Jemen in de eerstvolgende RBZ van 3 april. De leden van de VVD-fractie vragen of de Minister reeds concreter kan aangeven wat de Nederlandse inzet op 3 april zal zijn ten aanzien van Jemen?

Antwoord van het kabinet:

Het kabinet ziet graag een grotere betrokkenheid van de EU bij de aanpak van de crisis in Jemen. Daarom heeft Nederland zoals aangegeven in de geannoteerde agenda het initiatief genomen de situatie in dit land voor de RBZ te agenderen. De internationale druk op de conflictpartijen moet worden vergroot om tot een politieke oplossing te komen. Daarnaast is er meer aandacht nodig voor de humanitaire crisis om een verdere verslechtering te voorkomen. Nederland zal tijdens de Raad van 6 maart aangeven dat tijdens de RBZ in april een inhoudelijke discussie over Jemen moet plaatsvinden, die gericht is op een grotere rol voor de Europese Unie om de dialoog tussen de conflictpartijen te versterken en de humanitaire situatie te verbeteren.